

MAARIFA KATIKA CHAGUO YA CHANJO - MASWALI YANAYOULIZWA MARA KWA MARA

Mazungumzo na uamuzi wako wa kupata chanjo au la ya COVID-19 yanaanza sasa. Chanjo ni muhimu. Kilicho muhimu zaidi ni CHAGUO lako. Wakati wa kufanya maamuzi kuhusu kupata chanjo, CHAGUO NI LAKO.

- Una udhibiti wa kile kinachofanyika mwilini mwako.
- Inaweza kuwa vigumu kufanya maamuzi ambayo hauhisi sawa kwako wakati hauna habari zote.
- Majeraha yasiyotatuliwa, yasiyokubalika na yasiyotibiwa yamekuza hofu yanayoeleweka na kutoaminiana.
- Unahitaji habari ya kuaminika, inayotegemea ukweli ili kufanya chaguzi ambazo ni bora kwako.

MAJARIBIO YA CHANJO

Chanjo ni nini na inafanya kazi vipi?

Chanjo ni bidhaa inayosaidia mfumo wa kinga ya mwili wa mtu kuzalisha kinga ya ugonjwa maalum, ili kumlinda mtu huyo kutokana na ugonjwa huo. Chanjo husaidia kinga yako kutambua na kuharibu virusi wakati ambapo mwili wako unapokuwa wazi kwa virusi hivi kutoka kwa watu wengine. Kwa miaka mia moja yaliyopita, chanjo zimetengenezwa ili kupambana na ndui, polio, surua, matumbwitumbwi, surua ya Ujerumani, hepatiti, na zaidi.

Chanjo ni muhimu kwa nini?

Chanjo ni moja ya zana zinazopatikana ili kuzuia janga. Zinaboresha mfumo wa kinga yako ili ukiwa wazi kwa virusi, unaweza kupambana nayo. Hatua zingine, kama kuvaa barakoa, kunawa mikono yako na umbali wa kimwili, yanasaidia kupunguza uwezekano wako wa kuwa wazi au kueneza virusi.

Majaribio ya kliniki ni nini?

Majaribio ya kliniki ni sehemu muhimu ya kuamua usalama wa chanjo na ufanisi. Madhumuni ya majaribio ya kliniki ni kuzalisha data ya kisayansi na usalama kwa Utawala wa Chakula na Dawa ya Marekani (FDA) kukagua na kuweka msingi mapendekezo yao. Hivi sasa, Pfizer na Moderna wamekamilisha majaribio ya kliniki ya Awamu ya 3 yanayohusisha maelfu ya washiriki. Majaribio hayo yalibaini usalama na ufanisi wa chanjo. Pfizer na Moderna wamepokea kibali cha matumizi ya dharura kutoka kwa FDA kusambaza chanjo zao nchini Marekani.

Ni nani alijejaribiwa katika majaribio ya kliniki ya COVID-19?

Jaribio la kliniki la Pfizer liliandikisha washiriki 44,000+ duniani na kati yao, 42% ni wa asili tofauti za kikabila na mandharinyuma. Moderna liliandikisha washiriki 30,000b wa majaribio, ikiwa ni pamoja na washiriki 6,000 wa Kihispania na 3,000 Weusi.

Ni nini Idhini ya Matumizi ya Dharura (EUA)?

Idhini ya Matumizi ya Dharura (EUA) inaruhusu Utawala wa Chakula na Dawa ya Marekani (FDA) kuidhinisha chanjo au dawa katika kuitikia dharura ya afya ya umma. EUA inaweza kupewa kwa matibabu ambayo "yanaweza kuwa na ufanisi," au kwa kiwango cha chini cha ushahidi kuliko yenye ingehitajika kwa idhini kamili ya FDA. FDA ilikagua miezi miwili hadi mitatu ya data ya usalama na ufanisi kabla ya kutoa EUA kwa chanjo za COVID-19. Mnamo Desemba 2020, FDA iliidhinisha chanjo za Pfizer na Moderna kwa matumizi ya dharura nchini Marekani.

Ikiwa nitaamua kupata chanjo, ni chanjo ipi ya COVID-19 ninapaswa kuchukua?

Hivi sasa, chanjo za Pfizer na Moderna zinapatikana nchini Marekani. Data zinaonyesha kuwa chanjo zote mbili ni sawa kwa ufanisi. Ukiamua kupata chanjo, inashauriwa uchukue chanjo yoyote inayopatikana kwako. Hakikisha kupata dozi mbili. Ukichagua kutopata dozi ya pili, huenda usipokee faida kamili za chanjo.

Ni lini chanjo za COVID-19 zitakuwa na idhini kamili ya FDA?

Haijafahamika bado ni lini chanjo hizo zitakuwa na idhini kamili ya FDA.

Ilichukua miaka minne kupata chanjo ya matumbwitumbwi, chanjo ya COVID-19 inawezaje kuwa salama na kupimwa kabisa haraka?

Kulikuwa na mambo mengi ambayo yalisaidia chanjo za COVID-19 kuendelezwa kwa kasi sana. Kiasi kikubwa cha rasilimali ziliwekezwa ili kufadhili utafiti wa msingi na majaribio ya kliniki, ikaharakisha sana mfululizo wa wakati. Badala ya kujenga maeneo mapya ya majaribio, wanasayansi walijiunga na zilizopo; hivyo, kuokoa muda. Zaidi ya hayo, kiasi cha maambukizi katika jamii iliruhusu wanasayansi kulinganisha kwa haraka idadi ya watu waliochanjwa na wenye hawakuchanjwa na kwa hitimisho kuonyesha kuwa chanjo hiyo ilifanya kazi. Mwisho, lakini sio hayo tu, idadi kubwa ya wafu wa kujitolea wenye ujasiri waliokuwa tayari kujaribu chanjo "mapya" wakati wa majaribio ya kliniki ilisaidia kuharakisha mchakato huo.

Kuna aina mpya ya virusi vya korona nchini Uingereza. Chanjo bado itakuwa na ufanisi?

Kwa mujibu wa wataalamu wa matibabu, ikiwa ni pamoja na majenerali wa sasa na wa zamani wa Upasuaji wa Marekani, hakuna sababu ya kuamini kuwa chanjo hizo ambazo zimetengenezwa hazitakuwa na ufanisi dhidi ya matatizo aina mapya ya virusi pia.

Je, chanjo zitakuwa za lazima?

Hakuna mipango katika ngazi za serikali kulazimisha chanjo.

UFANISI

Chanjo ina ufanisi kiasi gani?

Chanjo zote mbili, Pfizer na Moderna zina karibu kiwango cha ufanisi cha 95% na zina ufanisi wa juu katika kuzuia ugonjwa kali. Kiwango hiki ni kwa kila umri, jinsia na kabila, pamoja na miongoni mwa watu walio na hali za magonjwa ya msingi na wale ambao wameambukizwa na COVID-19 awali.

Itachukua muda gani baada ya kuchanjwa kwa chanjo kuanza kufanya kazi?

Chanjo ya COVID-19 inatarajiwa kutoa ulinzi kiasi wiki kadhaa baada ya sindano yako ya kwanza. Inafikia ufanisi wake mkubwa baada ya sindano yako ya pili. Ni muhimu sana kupata sindano ya pili katika kipindi kilichopendekezwa kwa ufanisi wa juu wa chanjo.

Nikichanjwa, chanjo itanilinda kwa muda gani dhidi ya COVID-19?

Bado haijafahamika ni kinga ya muda gani itadumu kwa chanjo. Urefu wa ulinzi bado unachunguzwa.

USALAMA

Chanjo ni salama?

Chanjo katika majaribio zimejaribiwa kwa makumi ya maelfu ya watu na zimepita mahitaji ya usalama. Pfizer wala Moderna haijaripoti athari zozote mbaya wakati wa awamu zao za awali za majaribio ya kliniki. Hadi leo, kati ya watu ambao wamepokea mfululizo kamili wa dozi mbili, hakuna matukio mabaya yameripotiwa. Mifumo ya ufuatiliaji wa usalama wa chanjo ipo ili kukusanya data ya madhara. Ikiwa tukio lisilotarajiwa linaonekana, wataalamu wanajifunza haraka zaidi ili kupima ikiwa ni wasiwasi wa kweli wa usalama. Wataalamu wataamua hapo kama mabadiliko yanahitajika katika mapendekezo ya chanjo Marekani. Ufuatiliaji huu ni muhimu ili kusaidia kuhakikisha kuwa faida zinaendelea kuzidi hatari kwa watu wanaopata chanjo.

Je, madhara ya chanjo ni yapi?

Hata ingawa haikuonekana katika watu wote waliopata chanjo, madhara ya kawaida yanaweza kujumuisha uchungu ya kwenye ilidungwa sindano, kuharisha, homa, maumivu ya misuli na kuingiwa na baridi. Madhara mengi yanayohusiana na chanjo hudumu kwa muda wa siku moja hadi mbili. Madhara yanaweza kutokea zaidi baada ya sindano ya pili, inayojulikana kama nyongeza, na chini kwa watu wazima wa umri mkubwa. Zaidi ya hayo, chanjo za Pfizer na Moderna hazijatambua wasiwasi wowote maalum wa usalama miongoni mwa watu kulingana na umri, rangi, kabila au hali ya msingi ya magonjwa. Madhara mengi ni dalili kuwa mwili wako unatambua chanjo na unarudisha majibu, ili uweze kubakia na afya. Kuhusu madhara ya muda mrefu ya chanjo, hazijulikani. Madhara ya muda mrefu ya chanjo sio nyingi. Uchunguzi wa chanjo yanaendelea, na yataendelea kufuatiliwa na kuangaliwa kwa madhara mabaya.

Chanjo hizo ni chanjo ya sehemu mbili?

Ndiyo. Chanjo zote mbili za Pfizer na Moderna zinahitaji dozi mbili zilizotenganishwa kwa angalau wiki tatu au nne kulingana na chanjo gani unayopokea. Kwa wakati huu, haijulikani ikiwa chanjo za kufuatilia au za kila mwaka zitahitajika kwa COVID-19 kama ilivyo kwa mafua.

Je, kupata chanjo ya COVID-19 inahakikisha kuwa sitapata virusi?

Kama ilivyo na chanjo yoyote, hakuna uhakika kwamba hautapata virusi, lakini dalili za mapema ni kwamba chanjo za Pfizer na Moderna ni karibu 95% ufanisi katika kulinda dhidi ya ugonjwa mkali wa virusi vya COVID-19. Ikiwa umechanjwa na bado unaambukizwa, tunaamini uwezekano wa dalili yasiyo makali ukipata ugonjwa. Hiyo ndiyo sababu ni muhimu sana kuendelea kuvaa barakoa yako, kunawa mikono yako na kuendelea kudumisha umbali wa kijamii.

Ninaweza kupata COVID-19 kutoka kwa chanjo?

La. Huwezi kupata COVID-19 kutoka kwa chanjo. Hiyo ni kwa sababu chanjo haitumii virusi vilivyo na uhai ila mpango makini kwa sehemu ya virusi.

Ninaweza kupata COVID-19 baada ya dozi ya kwanza ya chanjo?

Dozi ya kwanza ya chanjo inatoa kinga kidogo dhidi ya kupata virusi; hivyo, mapendekezo ni kupokea dozi mbili ili kulindwa. Zote mbili, Pfizer na Moderna wanasema kuwa chanjo zao ni takriban 95% ufanisi wakati dozi zote mbili zinachukuliwa.

Nikichanjwa, je, ninahitaji kuendelea kuvaa barakoa, kunawa mikono yangu, na kuangalia umbali wangu?

Ndiyo. Kwa wakati huu, inashauriwa hata kama utachanjwa, unapaswa kuendelea kuvaa barakoa, kunawa mikono yako, umbali wa kimwili angalau futi sita na wengine na kuepuka mikusanyiko mikubwa (hasa ndani ya mijengo) na uwezekano hadi watu wengi wawe na kinga ya ugonjwa wa virusi vya COVID-19 na kesi katika jamii zimepungua kwa kiasi kikubwa.

Nikikataa chanjo sasa, ninaweza kubadilisha mawazo yangu baadaye mara tu Itakapoidhinishwa na FDA?

Ndiyo.

Ikiwa tiyari nimeshapata COVID-19, je, ninahitaji kupata chanjo?

Unapaswa kuzingatia kupata chanjo kwa sababu baadhi ya watu ambao wamekuwa na virusi wanapata maambukizi tena. Pia, haijulikani ni muda gani kinga itadumu baada ya kuwa na COVID-19 na inaweza kutofautiana kutoka mtu hadi mtu.

Nikiamua kupata chanjo, nitahitaji kutoa taarifa gani?

Unachohitaji kutoa kitatofautiana kwa kila mtoa chanjo. Kama ilivyo na miadi ya daktari wa kawaida, unapaswa kupiga simu mbele ili kuuliza nini utahitaji kutoa. Mifano yanaweza kujumuisha leseni ya dereva na maelezo ya mtoaji wa bima, ikiwa inafaa.

Habari zangu zitatumika vipi?

Habari zako za huduma ya afya yatakuwa salama. Haiwezi na haipaswi kutumiwa kwa njia zisizo na maadili. Habari ndogo ya kibinafsi yanaripotiwa kutoka kwenye eneo lako la chanjo kwa serikali ya jimbo na serikali ya shirikisho.

Ni salama kumpatia mtoto wangu chanjo?

Majaribio ya awali ya kliniki hayakujumuisha watoto. Hivyo kwa sasa, hakuna chanjo kwa watoto chini ya miaka 16 kwa sababu uchunguzi zaidi yanahitaji kukamilishwa. Hata hivyo, chanjo ya Pfizer imeidhinishwa kwa matumizi ya dharura ili kuchanja walio na miaka 16 na zaidi na chanjo ya Moderna wale wa miaka 18 na zaidi.

Ni salama kwa wanawake wajawazito kupata chanjo?

Chanjo nyingi zinapendekezwa kwa wanawake wajawazito. Hata hivyo, wanawake wajawazito hawakujumuishwa katika majaribio ya kliniki ya Moderna au Pfizer COVID-19. Hivyo, haiwezi kusemwa kwa uhakika jinsi chanjo hizi zitakavyowafanyia wanawake wajawazito. Tafiti kadhaa zimeonyesha kuwa wanawake wajawazito wanaopata ugonjwa wa virusi vya COVID-19 wana uwezekano mkubwa wa kuwa na kesi kali zaidi.

Je, shule zinahitaji wanafunzi kupokea chanjo ya COVID-19, sawa na matumbwitumbwi na surua? Je, vikwazo vitawekwa kwa mtoto wangu ikiwa tutakataa kutoa chanjo?

Kwa wakati huu, wanafunzi hawatakiwi kupata chanjo ya COVID-19. Inaweza kuchukua muda kabla ya moja kuidhinishwa na kupatikana kwa watoto.

KUSAMBAZA

Je, watu walio katika hatari zaidi wa kuambukizwa na COVID au uwezekano mkubwa wa kupata maambukizi makali watapata chanjo kwanza?

Vituo vya Kudhibiti na Kuzuia Magonjwa (CDC) vimeidhinisha mpango wa kuwapa kipaumbele wahudumu wa afya milioni 21 na wakazi milioni 3 wa vituo vya huduma za muda mrefu. Majimbo yana uamuzi wa mwisho kukusu makundi gani ya kwanza kwa mlolongo wa kupokea chanjo yoyote ambayo serikali ya shirikisho inawatumia, lakini wanatarajiwa kwenda sambamba na mapendekezo ya CDC. Baada ya wahudumu wa afya na wale walio katika vituo huduma za muda mrefu kupata chanjo, watu watakaopata chanjo ijayo ni wafanyakazi milioni 87 muhimu - kama vile walimu, maafisa wa polisi, wapiganaji wa moto, maafisa wa magereza na wafanyakazi wa duka la vyakula.

Watafuatwa na watu wazima milioni 100 wenye hali fulani hatari kubwa ya kimatibabu na watu ambao wana umri wa miaka 75 au zaidi.

Je, ni lini chanjo zitapatikana kwa umma kwa ujumla?

Kila jimbo limeulizwa kuandaa mipango wa kupokea, kuhifadhi, kusambaza na kuweka kipaumbele chanjo hiyo. Majimbo ya Missouri na Illinois bado hayana ratiba ya umma kwa ujumla kupata chanjo. Hata hivyo, watu walio katika mazingira magumu zaidi na muhimu wanapewa kipaumbele cha kupata chanjo hiyo. Watu hawa ni pamoja na: wahudumu wa afya; wakazi na wafanyakazi wanaofanya kazi katika vituo vya huduma za muda mrefu kama vile nyumba za uuguzi; wafanyakazi muhimu kama vile walio na wajibu wa kwanza, walimu na wafanyakazi wa elimu na wa huduma za watoto; na watu wenye hatari kubwa wenye umri wa miaka 18 na zaidi.

Chanjo itakapopatikana kwa umma kwa ujumla, nitaweza kupata wapi chanjo?

Chanjo inapozidi kusambazwa na serikali ya shirikisho, watoa chanjo elfu kadhaa watapatikana, ikiwa ni pamoja na lakini haikomei kwa ofisi za madaktari, maduka ya dawa za rejareja, hospitali, na Vituo vya Afya vilivyo Hitimishwa na Shirikisho (FQHCs).

Chanjo ni ya bure?

Watu wote, ikiwa ni pamoja na wale wasio na bima, wataweza kupata chanjo bila malipo. Hakuna mtu anayeweza kulipishwa chanjo ya COVID-19. Ikiwa inatumika katika hali yako, watoa chanjo wanaweza kutoza ada ya utawala kwa bima, Medicaid au Medicare.

UAJIRI NA CHANJO

Ninahitaji kupata chanjo ya COVID-19 ili kutumika?

Hakuna lazimisho la shirikisho au jimbo ya kupokea chanjo ya COVID-19. Vituo vya Kudhibiti na Kuzuia Magonjwa (CDC) vinapendekeza chanjo kwa Wamarekani wote wenye umri wa miaka 16 na zaidi.

Mwajiri wangu anaweza kuhitaji kwamba nipokee chanjo ya COVID-19 kabla ya kurudi kazini?

Ni juu ya kila mwajiri wa kampuni binafsi kuamua kama wanataka kuhitaji wafanyakazi wao kupata chanjo.

Nini kitatokea ikiwa nitakataa kupata chanjo?

Hakuna athari za kisheria (kama vile faini, vikwazo au adhabu) kwa kukataa chanjo. Ikiwa hautachanjwa, hutalindwa dhidi ya virusi vinavyosababisha COVID-19. Zaidi ya hayo, utakuwa katika hatari ya kusambaza virusi hivi hatari kwa wafanyakazi wenzako na wapendwa.

Ninaweza kufutwa kazi kwa kukataa chanjo ya COVID-19?

Ndiyo, makampuni binafsi yanaweza kukufuta kwa kutopata chanjo ya COVID-19, kwani baadhi yao wanafikiria kupata chanjo kama sehemu ya masharti ya ajira. Makampuni mengi bado hayajaweka sera. Baadhi ya wafanyakazi wanaweza kusamehewa kupata chanjo kutokana na sababu za kiafya au kidini.

MAFUA YA MAKALI NA COVID-19

Ikiwa nina mzio wa chanjo ya mafua ya msimu, ninapaswa kupata chanjo ya COVID-19?

Unapaswa kuongea na mtoa huduma wako wa matibabu ili kukusaidia kubaini hatari. Iltategemea hasa kile kinachokupa mzio na ikiwa hiyo ni sehemu ya chanjo ya COVID-19.

Chanjo ya mafua itanilinda dhidi ya kupata virusi vya korona?

Mafua makali (flu) na COVID-19 ni ya familia mbili tofauti za virusi, hivyo chanjo moja haiwezi kubadilishana na nyingine. Ni muhimu pia ufikirie kupata chanjo ya mafua makali mwaka huu.

Je, ninahitaji kupata chanjo ya mafua na chanjo ya COVID-19?

Chanjo ya mafua ya msimu haitakulinda dhidi ya COVID-19. Kuambukizwa na mafua na COVID-19 wakati mmoja kunaweza kusababisha ugonjwa mkali zaidi, ndiyo sababu ni muhimu zaidi sasa kuliko hapo awali kufikiria kupata chanjo ya mafua na chanjo ya COVID-19.

Taarifa ilitolewa na:

- Missouri - <https://covidvaccine.mo.gov/>
- Illinois - <https://www.dph.illinois.gov/covid19/vaccination-plan>
- Vituo vya Kudhibiti na Kuzuia Magonjwa (CDC) - <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/vaccines/index.html>
- Utawala wa Chakula na Dawa wa Marekani (FDA) - <https://www.fda.gov/emergency-preparedness-and-response/coronavirus-disease-2019-covid-19/covid-19-vaccines>
- Kikosi cha Kazi cha Janga la Mji Mkubwa wa St. Louis